

СТАНОВИЩЕ

от проф. Йонко Тодоров Йонов, доктор

на дисертационния труд на доц. Боянка Пенева, доктор
на тема: „Теоретични основи на системата физическа култура – ретроспективен
анализ с извеждане на компетентности“
за придобиване на научната степен „Доктор на науките“
Научна специалност – Теория и методика на физическото възпитание и
спортната тренировка (вкл. МЛФ)
Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо
възпитание

1. Данни за докторанта

Доц. Боянка Пенева завършва висшето си образование през 1974 година във ВИФ „Георги Димитров“ /НСА „Васил Левски“/ със специалност „Учител по физическо възпитание“. Защищава дисертация за „Доктор“ през 1981 година. От 1988 година е главен асистент към катедра „Теория на физическото възпитание“, а от 2004 година е доцент.

2. Данни за докторантурата

Темата на дисертационния труд е резултат от многогодишната преподавателска и научна дейност на доц. Б. Пенева. Трудът е обсъден на разширен научен колегиум на катедра „Теория на физическото възпитание“ при НСА „Васил Левски“ на 07.02.2017 година. След обстойно обсъждане са направени критични бележки и препоръки, като след гласуване е взето решение за допускане до официална публична защита на дисертационния труд. При реализиране на дисертацията няма допуснати нарушения.

3. Данни за дисертацията и автореферата.

Разработването на представения труд има амбициозната цел да послужи за изграждането на основите на общата теория на физическата

култура. Въз основа на най-общата философска теория, да се разкрият специфичните особености като наука и учебен предмет. Заедно с това да се изследват структурата и функциите на системата „Физическа култура“, както и общите закономерности, целите, принципите и методите на физическата култура.

От изложеното до тук можем да приемем, че темата на труда е актуална.

В структурно отношение дисертацията е разработена в три глави: Методология, Организация и методика на изследването и Методологични основи на физическата култура. Във всяка от тях са разгледани и анализирани многобройни въпроси, които са в пряка връзка с трите основни направления на темата на дисертацията.

Общият обем на труда е 353 страници (308 страници основен текст, 26 страници литература и 16 страници приложения). Онагледяването съдържа 6 схеми, 4 снимки и 2 таблици. Ползваната литература включва 266 източника (112 на кирилица и 154 на латиница), както и 39 уебсайта. Оценката ми за структурирането на труда, за обхвата на разглежданите въпроси към всяка глава, за използваните литературни източници е много добра. Не може да не се признае високата професионална компетентност на автора, неговата широка ерудиция да постави за анализ толкова съществени проблеми на наукознанието.

В заключение за общото описание на труда следва да отбележим, че той има характеристиките на оригиналност.

Доц. Б. Пенева разглежда теоретичните основи на физическата култура, опирайки се на философското разбиране за науката като методология за всички науки. В този контекст сполучливо са анализирани в отделни трактати проблемите за теорията, науката, културата и системите. Така са очертани и изходните позиции на автора при разработването на

общата теория на физическата култура. Основната хипотеза на дисертационния труд се основава на разбирането, че на настоящия етап от развитието на света се налага преосмисляне на концепциите за физическата култура и формиране на нов тип компетенции в тази сфера.

Предметът и обектът са правилно избрани. Използван е широк набор от научно-изследователски методи, сред които водещи са: анализ на научно-методична литература, ретроспективен, системен, сравнителен и контент анализи.

Много добре са обосновани теоретичните и методологичните основи на физическата култура.

Обосновава се нейната система от научни знания за същността на физическата култура и закономерностите при използването ѝ за физическото съвършенство на човека. Що се отнася до появата на науки като: кинезиология, кинантропология, спортология, авторът представя техните най-общи характеристики, което има своето познавателно значение. Но критичният поглед към тези науки не е достатъчно убедителен, още повече по отношение претенциите на техни представители да бъдат общотеоретични.

Относно ценностите в сферата на физическата култура, намирам за особено полезни вижданията на Линг и Лесгафт, уместно включени към физическото образование.

Високо оценявам задълбочения анализ на теориите за обучението в движенията, застъпени в учението на Н. А. Бернщайн и англо-американски автори. Заедно с положителните им страни, авторът не спестява критика като ги определя за схематични и едностранчиви. По отношение на вариативната методика са анализирани най-съвременни работи на водещи учени, в т.ч. и български автори – М. Бъчваров, но биха могли да се добавят още. Добро постижение е представянето на методите на обучение по

физическо възпитание в България, Македония и Сърбия, както и в страни от Европа.

Положителна оценка заслужава характеристиката на функциите на физическата култура. Към общите функции спортът се разглежда като средство и метод на физическото възпитание, а също и като възможност за формиране на компетентности, необходими за личностното развитие.

Проблемът за компетентностите във физическото образование според мен са най-доброто постижение на доц. Б. Пенева в дисертационния труд. С приносен характер е предложената класификация на компетентностите: същински, индивидуални и прагматични. Разкрита е ролята им в обучението и високото спортно майсторство. Подчертава се динамичния характер в процеса на развитие на компетентностите, като същинските компетентности имат водеща роля върху индивидуалните. Определени са 12 насоки за развитието на компетентностите.

От изложеното до тук може да се направи обобщението, че разгледаните и анализирани въпроси в дисертационния труд са насочени към съвременното развитие на обществото, към предизвикателствата на модерните технологии и непрекъснато намаляваща двигателна активност. Приведените собствени проучвания на автора имат непосредствена приложна стойност.

Критичните ми бележки и препоръки са следните:

- Сравнително ограничено анализиране на българската система за физическо възпитание и спорт;
- Не е изяснено достатъчно добре как функционира българският модел на физическо възпитание и спорт в училище – правилни ли са съотношенията между отделните области или спортове и допълнителните спортове. До колко учебните програми удовлетворяват предпочитанията на учениците.

Посочените по-горе критични бележки не са от естество да променят общата оценка за качеството на дисертационния труд. Неговите достойнства се съдържат както в изводите и препоръките, така и в приносите, отбелязани от автора. Оценявам положително дисертационния труд, който има завършен вид.

Езикът и стилът на изложение са на високо научно ниво. Авторефератът отразява напълно съдържанието на дисертацията. По темата са публикувани 13 статии и доклади от научни форуми и списания у нас и в чужбина.

Заклучение

Дисертационният труд на доц. Боянка Илиева Пенева е резултат от самостоятелна многогодишна изследователска дейност със значими научни приноси за теорията и практиката. Тя е утвърден преподавател и изследовател, притежава висока професионална компетентност.

Въз основа на изложеното до тук заявявам своето положително мнение за дисертационния труд и предлагам на научното жури да присъди на доц. Боянка Илиева Пенева научната степен „Доктор на науката“ в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо възпитание.

София, 12.04.2017 г.

Изготвил становището: 

Проф. Йонко Йонов, доктор